

La Fontcalda, protagonista d'un reportatge a la televisió japonesa

ANTON MONNER.
Cronista de Gandesa

Crònica

Història i espiritualitat. El proper mes de març la televisió pública del Japó NHK emetrà un treball sobre les aigües caldes de la font dels 'Xorros', les seves propietats i la història del santuari i l'antic balneari de la Terra Alta

Des de temps remots, a l'aigua se li han atribuït característiques fonamentals per ser font de vida i com a element ritual de purificació i de guariments. La Fontcalda, simfonia d'aigua i roques, tal com la va catalogar el cèlebre teòleg gandesà, Dr. Joan Bta. Manyà, reuneix aquestes característiques. Els ibers en els seus temps, tan assentats al nostre territori, ja relacionaven les deïtats i les propietats de les aigües a guariments de malalties. En aquest indret, els cinc brolladors coneguts pels 'Xorros', emergeixen les aigües de 900 metres de fondària provinents d'un l'antic volcà a 25 graus.

Seguint les tradicions, la Fontcalda es coneix com a centre marí, lloc de peregrinacions, antic balneari i racó de gran bellesa paisatgística, situada entre frondoses valls i muntanyes escabroses, un riu solcat per estrets rocosos de pedra granítica, amb piscines naturals d'aigües tranquil·les on els peixos nedan cercant les aigües caldes.

La Via Verda, l'antiga línia ferroviària, per on circulen centenars de ciclistes i caminants cada setmana i les cabres hispàniques que observen des de les altures els moviments dels visitants. Tot és bellesa, silenci, suau remor de l'aigua del riu i cants d'ocells de matinada cercant el festeig primaveral. I allí al costat de la font d'aigua calenta, un pastor de Prat de Comte, pel segle XIII dins d'una cova, li aparegué una verge fumejada pels focs que encenien els viatgers que s'hi refugiaven. I així emergí la simfonia d'aigua i roques, que defineix Manyà, i la simbiosi entre una Verge i la gent de Gandesa. Un Santuari presidit per la Mare de Déu de la Fontcalda i una hostatgeria per atendre els romers i els visitants que cada d'any la veneren i visiten l'indret privilegiat per la natura.

Vet aquí que la Televisió Pública Japonesa (NHK), dirigida per Taro Arai, amb els operadors de càmera, els tècnics de veu, el coordinador, el corresponsal a Espanya, Terumi Moriya, i els intèrprets, han

Un instant del rodatge a la Fontcalda. FOTO: TERUMI MORIYA

estat a la Fontcalda per conèixer la seva història, sobretot el referent a les aigües termals. Els acompanyaven dos viatgers, una parella d'anglesos, Ben Furry i Lucy Pinnell, que han visitat altres indrets semblants de Portugal i Espanya. Sobretot balnearis, amb els establiments comercials i turístics corresponents però aquí els ha cridat l'atenció la conjunció entre el Santuari, la Mare de Déu i les aigües curatives, difícil d'entendre per la seva cultura.

Durant les diverses hores de gravació han reflectit la grandiositat i la bellesa dels paisatges que l'envolten. Però preferentment s'han interessat per les aigües caldes de la font dels 'Xorros', les propietats curatives, els seus components químics, l'antic balneari, quan van funcionar les instal·lacions, com es portaven les aigües a la sala dels banys, els camins per arribar-hi de l'antigor i els actuals, el perquè de l'existència del Santuari, on va aparèixer la Mare de Déu, quin era el lligam de la gent amb la Fontcalda, què eren les novenes, i quina relació tenien les aigües ter-

Durant segles, l'indret resultava ocult per les dificultats d'accedir-hi, difícil des de Prat però pràcticament infranquejable des de Gandesa

mals amb la pregària i les romeries. Tot cercant la història general de la Fontcalda i cercant els lligams de l'aigua, l'espiritualitat i els sentiments dels gandesans.

Els 'Xorros', vocable emprat al sud de Catalunya en el sentit de xorrar o brollar l'aigua de la roca, va naixen en l'Edat Terciària amb l'erupció d'un volcà per l'acumulació de material igni procedent de la consolidació d'un magma a través d'una fissura de l'escorça de la Terra que va tombar la muntanya en forma vertical. Davant de la qual ascendeix l'aigua de 900

metres, servant la calor de la xemeneia volcànica. Durant segles, l'indret resultava ocult per les dificultats d'accedir-hi, difícil de Prat però pràcticament infranquejable des de Gandesa.

El bel·lónida Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, en conquerir als àrabs el territori l'any 1153, i casar-se amb la filla del rei d'Aragó, havent creat la nissaga reial fins a la seva extinció l'any 1412, al Compromís de Casp, es reservà l'indret de la Fontcalda per al seu gaudi personal. A la carta de Poblament de Gandesa del 1192 no constava dins els seus límits. I va ser l'any 1337, quan el comte-rei Pere va convocar Corts Generals de la Corona a Gandesa, compensant els favors i grans serveis concedits per la població als diputats arribats d'Aragó, València i Catalunya, que li'n feu donació a la Universitat de Gandesa quedant així incorporat al seu terme.

En aquells moments s'hi van establir els Pares Trinitaris, humils monjos mendicants que hi visqueren gairebé 200 anys. Hi construïren una capella presidida per la

Mare de Déu trobada que se li donà el nom de Fontcalda i un humil ostatge. Els gandesans ja hi peregrinaven un cop per any i moltes famílies de les Terres de l'Ebre hi anaven a curar-se de l'artritis i els reumes, durant una novena -9 dies- prenent banys i pregant a la Verge.

Banys termals

Però l'any 1547 arribà a Orta fra Salvador Pladevall, humil monjo que agafà fama de miracler. Curava els malalts, feia parlar els muts i arribaren gent de França, Itàlia i de les Espanyes, per guarir les malalties. I en el seu pas al monestir dels Àngels d'Orta, paraven a la Fontcalda, on s'agrupaven centenars de peregrins que hi arribaven amb moltes dificultats des de Gandesa per una senda molt vertical que baixava del Cap de la Costa a la capella, per davall la Serra del Crestall, d'un desnivell de 400 metres per cobrir una distància d'uns dos quilòmetres. Immediatament, s'hi van construir cel·les per albergar els peregrins, i dos segles més tard s'hi va construir l'actual Santuari.

Era per l'any 1860, quan la burgesia catalana freqüentava instal·lacions de banys termals, s'hi creà el balneari. El camí no era bo però molts romers hi anaven per guarir-se prenent els banys d'aigües bicarbonatades sodocàlciques. Unes portadores pujaven amb càntirs l'aigua de la font a la sala de banys i allí es recuperaven dels dolors corporals. El balneari va funcionar fins a l'any 1936, on acabada la guerra van instal·lar un camp de presoners per construir la via del tren entre Bot i Tortosa. A partir del 1941, ja es va tornar a fer servir el balneari fins a l'any 1960. L'any 1930 ja s'havia obert un camí que baixava recte pel fons del barranc i el 1972 ja es va eixamplar, i es va asfaltar el 1983.

Els japonesos escoltaren la història amb molt interès, sobretot el relacionat amb les aigües termals i el reportatge serà retransmès a mitjan març a la televisió de Tòquio.